

הוראת טקסט סיפורי אותנטי לגיל

הרך גילאי 5-6

כתבה ליקטה וערכה: ורד גולדשטיין

תל"ם 2018

תוכנית להכשרת מנחים להוראת עברית

עברית במרכז
HEBREW AT THE CENTER

“The best way to teach is not to impose teaching, but to allow the listener to become so involved in hearing a story that his `defences’ are no longer active” (Shurman, 1994)

“It is our sense of enjoyment, excitement, and emotional involvement that is necessary condition for learning, and using literature in the classroom can provide the content base for magic” (Brown, 2004)

חשיבות השימוש בספרות ילדים **אותנטית** ככלי להוראת שפה שניה בגיל הרך

- ספרות ילדים עושה שימוש רב באמצעים המקלים על לימוד השפה: יש הרבה חזרות על מילות המפתח, חרוזים ודיקלומים אשר עוזרים לזכור בעל-פה משפטים וקטעים ולתמוך בהפנמה של מילים, צורות ודגמים תחביריים (Rachel Halabe, 2009)
- לאיורים שבספרי ילדים תפקיד דידקטי – הם מספקים תוקף חזותי לנאמר בטקסט: הם מעודדים הקשבה ומגבירים את הבנת הנקרא בכך שהם מספקים לתלמיד רמזים ומארגני-מידע לטקסט הנלמד (Omaggio-Hadley, 2001)

- האיורים שבספרי ילדים מפצים על החסך האינטלקטואלי **חוסר הבטחון השפתי** שהילדים חשים בהתחלה ולכן תורמים להרגשה טובה ומעודדים אותם להמשיך הלאה

- ספרי הילדים מעודדים ומעלים את המוטיבציה בקרב התלמידים: יש בהם מעט מלל, והם קצרים ולכן בסיום הספר, לילדים יש הרגשה של השגיות ושליטה בחומר ולא הרגשת תסכול (Eowyn, 2004).

- ספרות ילדים כוללת בתוכה מרכיבים תרבותיים רבים, ולכן פותחת חלון לתרבות השפה הנלמדת, מציאותה וערכיה. בעזרתה יכולים הילדים להתקרב אל דובריה הילידים (Flickinger, 1984)

- לימוד שפה שנייה מתמקד בתחילה בלימוד השפה היום-יומית, הפרגמטית. ספרי ילדים נכתבים ברובם לגיל הרך ולכן כתובים בעצמם בשפה יום-יומית ועוסקים בסביבה המיידית (Rachel Halabe, 2012)

בחירת ספר הקריאה המוצג ללומד הצעיר

- בכדי שהספר לא יהווה "איום" על הקורא: רצוי שיהיה בעל מבנה פשוט וקצר עם הרבה חזרות ומעט מלל בכל דף.
- יש לוודא שהתלמיד יודע בין 80-90% מאוצר המילים שבספר. אחרת, הוא יאבד את יכולת הריכוז והרצון להבין את הסיפור.
- יש לוודא שבספר יש מספר רב של איורים/ תמונות, רצוי בגודל שהמורה יוכל להחזיק את הספר ולאפשר לתלמידים לראות את התמונה. ילדים בגיל הרך זקוקים לגירויים חזותיים על-מנת להתרכז.

- האיורים בספר צריכים להיות ברורים ושיספקו לתלמיד רמזים ומידע להבנת אוצר המילים בטקסט.
- הספר מקשר בין הנושא לשפה וצריך להיות קשור לחומר הנילמד בכיתת הגן.
- המורה צריכה ל"התחבר" אל הספר בכדי לעסוק בו.

שלושת שלבי הקריאה:

שלב I : טרום קריאה

שלב II : קריאת הטקסט:

- קריאה ראשונה - חשיפה מכוונת
- קריאה שנייה - הילדים מעורבים יותר, מקבלים את האביזרים
- קריאה שלישית- הילדים "קוראים" את רוב הסיפור

שלב III: לאחר קריאה - משוב והערכה :

מטלות :

- עם אביזרים / משחקים / צילום בידאו/ לצייר וכו'

דוגמה לטקסט להוראה בגיל הרך :

הספר: "מסיבה של חיות"
מאת: שולה מודן

הטקסט הנבחר משמש את המורה
להצגת:

- שמות של חיות
- אברי הגוף של החיות
- הפכים
- חזרה על שמות צבעים
- חזרה על מספרים
- תואם את מטרת ההוראה, ורמת הלומדים

3MOC / רמה הלומדים: NM

תרבות	אוצר המילים	מציג (דיבור/ ציור)	פרשני (הבנת הנשמע)	הידודי (דיבור)
ספר : מסיבה של חיות (שולה מודן) ספר : חיות מבולבלות: (אמי אינגבר). קטע וידאו : תכנית טלוויזיה:	<u>שמות בעלי-חיים</u>: זבוב, חסידה <u>הפכים</u>: <u>אברי גוף</u>: <u>שמות עצם/ שמות תואר</u> :			דיבור: - לדווח לספר על בעלי החיים ולתאר את שמות החיות, צבען, חלקי גופן (גם במספר חלקי הגוף) ברצף מילים מבעים ותבניות שנלמדו בכיתה, תוך כדי התאמה בין שם עצם לשם תואר. - לתאר תמונות מהסיפור ומטקסט דומה ולספר על החיות שבתמונה, תוך כדי שימוש במילים החדשות, בשמות העצם והתואר.

מטרות :

הספר נלמד בגן, כחלק מיחידת הלימוד בנושא:
בעלי חיים

רמה הלומדים: NM

מטרות:

• דיבור:

- לדווח ולתאר את שמות החיות בעברית, צבען, חלקי גופן ומספרם, ברצף מילים מבעים ותבניות שנלמדו בכיתה, תוך כדי התאמה בין שם עצם לשם תואר.

- לתאר תמונות מהסיפור ומטקסט דומה ולספר על החיות שבתמונה, תוך כדי שימוש במילים החדשות, בשמות העצם והתואר.

• הבנת הנשמע:

A : רוב הילדים יוכלו להבין ולפענח את הרעיונות המרכזיים ומספר רב של פריטים על החיות בעת האזנה לשירים, דיקלומים, סיפורים וקטעי וידאו. (בדיקת ההבנה מתבצעת ע"י המורה באמצעות תרגילים ותירגולים: שאלות הבנה, תרגולי צביעה סימון בדף וכדו')

AP : - יוכלו להבין ולפענח טקסט דומה. הבנת רוב אוצר המילים, המבעים והתבניות שנלמדו בכיתה, באופן עצמאי מחוץ להקשר של החומרים שנלמדו, תרגול לקראת הבנה גם ללא המחשה או תמונה.

P - להבין מידע בסיסי מסויר שמתנהל בעברית בגן-החיות.

אסטרטגיות להגשת הטקסט לגיל הרך

שלב 1 : טרום קריאה

המורה : הכנה לטקסט

- המורה תקרא את הטקסט שנבחר להשגת מטרות ההוראה מספר פעמים לפני הקריאה לילדים:
- המטרה: להבין את המסרים של הספר, ולסמן מה להדגיש בעזרת הקול, שפת הגוף והבעות הפנים וכדו'
- במהלך קריאת ההכנה (עוד לא עם הילדים), המורה יסמן לעצמו מספר מילים לא רלוונטיות שיכול להשמיט כדי שרמת המובנות של הילד תהיה גבוהה יותר (שהילד לא יתעכב לצורך הבנת מילה קשה שלא קשורה למטרה ואז "יפספס" את ליבת הטקסט או את המטרה...)

- המורה יזהה את אוצר המילים החדש, ויכין רשימת מילים שירצה להדגיש כחלק ממטרות הקריאה.
- המורה מזהה את ליבת הטקסט – הרעיון המרכזי בכדי לפתח את תוצרי השפה.

שלב ו : שלב טרום קריאה : פעילויות מכינות לילדים

- **האזנה לשירים ותוכניות טלוויזיה:** מכילים מילים מהטקסט, אברי גוף, שמות החיות, מספרים, צבעים, והפכים.

אני/מיריק שניר (לחלקי גוף)
יש לי שתי ידיים/דתיה בן-דור
לדוד משה הייתה חווה
אצא לי השוקה
פיל פילון

צב/דתיה בן-דור
מי מה מו חיות
בעלי חיים לילדים ופעוטות אוצר מילים עם נוני

- **שקית ההפתעות** - המורה מציגה בובות של חיות וקוראת בשמן. הילדים מאזינים למורה וכשהיא שואלת איפה חיה מסוימת, על הילדים להצביע על החיה שבשמה קראה המורה.

- **הצגת תמונות של החיות** – המורה מציגה תמונה של החיה וקוראת בשמה. הילדים מאזינים למורה וכשהיא שואלת איפה חיה מסוימת, על הילדים להצביע על החיה שבשמה קראה המורה.

שלב II

קריאה ראשונה

(Input)

קריאה ראשונה הינה למטרת הבנת הרעיון המרכזי של הסיפור (הבנת ליבת הטקסט)

- **איסוף נתונים ראשוניים**: המורה מציגה לילדים את הספר, שמו – "מסיבה של חיות", שם המחברת-שולה מודן, ושנת ההוצאה – בעקבות הרמזים, הילדים מתבקשים להעלות השערות, במה עוסק הספר.

- זיהוי ואיתור רמזים על-פי מקורות מידע בלתי מילוליים: המורה מקריא את הסיפור, והתלמידים, מתבוננים באביזרים בהם משתמש המורה ומתרשמים מהם ומהאיורים.

אופן הקראת הטקסט

- בעת קריאת הספר חשוב לשים לב לאופן שבו אנחנו קוראים את הטקסט
- על המורה לשתף בקריאה את כל החושים, להוסיף הבעות פנים: כעס, שמחה, עצב, התלהבות ועוד.
- על המורה ללוות את הסיפור בתנועות ידיים: את הים הרחב, לתאר בפרישת ידיים. בתאור של רעש ידיים על האזניים

- להדגיש את צילי המילים, במיוחד כשהם חוזרים
- להעצים והלנמיך את הקול. לסגל אותו לסיטואציה של הסיפור
- להאריך צלילים והברות, לפי הצורך
- להאיט את קצב הסיפור כדי להגביר מתח, או לצורך הדגשה. להאיץ את הקצב של הקריאה כדי ליצור מהירות
- להקריא את הטקסט באופן משעשע. כדי להעמיק סצנות מצחיקות

פעילות בעקבות קריאת הסיפור

- שאלות הבנה סביב ליבת הטקסט (מי/מה/מתי/איפה):

- מי עשה מסיבה?

- איפה הייתה המסיבה?

- מי בא למסיבה?

- מה היה הרעיון של ליאור?

- פעילויות לרכישת אוצר המילים

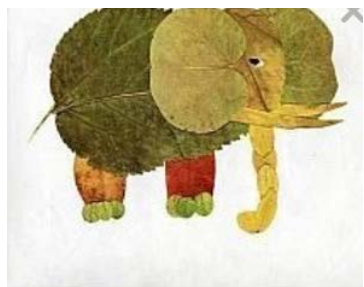
- האזנה לשירים, ובכל פעם שמצוין שמה של החיה, על
הילד להרים את הכרטיס /בובה של החיה הנכונה

- המורה יכולה לחלק לילדים את דמויות הסיפור ולשאול: למי יש פיל? למי יש כלב וכו', ומי שיש לו "לעמוד", או "לשבת", או "לעמוד על רגל אחת".... להחליף את הדמויות ביניהם.

- פעילות דומה יכולה להעשות עם הפכים.

- המורה יכולה להניח תמונות של חיות בכיתה תוך אמירת שמם. בכל פעם תיקרא המורה בשם אחת מהחיות שהניחה על השטיח. על הילדים לקפוץ לחיה שבשמה קראה המורה.

- המורה תניח תמונות של הפכים בכיתה תוך אמירת שמם. בכל פעם שתקרא המורה בשם אחד ההפכים, יהיה על הילדים להצביע על ההפכים הנכונים.

- המורה תניח שתי תמונות של אותה החיה עם אברי גוף שונים בתאורם (רגליים עבות/דקות) תוך אמירת שם החיה ושם התואר (לפיל יש רגליים עבות). בכל פעם שתקרא המורה בשם החיה, יהיה על הילדים להצביע על החיה עם ההפכים הנכונים.

• משחקים

פאזל חיות
סלט גן חיות
מקל יתושים

• יצירה

הכנת חיות מגילי נייר טואלט, צלחות נייר, עלים, וחומרי מחזור.

קריאת הסיפור - פעם שנייה

(Intake Development system))

- קריאה מעמיקה לצורך הבנה יסודית של הטקסט ומשמעותו
- בקריאה השנייה, התלמיד מקשיב עם מטרה מכוונת: מה למדת על הדמויות בסיפור?, האם הדמות חיובית או שלילית?, מה למדת על הסיפור מהתמונות?
- בשלב זה, משתתפים הילדים בתהליך הקריאה: המורה יכולה לחלק להם את בובות/תמונות החיות, ובכל פעם שהמורה קוראת בשם חיה במהלך הקראת הסיפור, ירימו הילדים את הבובה/תמונה של החיה.

פעילות בעקבות קריאה שנייה

- האזנה לשירים שנלמדו ובכל פעם שמצויין שמה של החיה, על הילד להרים את החיה המוזכרת ולנקוב בשמה. בשלב הבא, המורה תפסיק את השיר על מנת שהתלמיד ישלים בעצמו את שם החיה.

- תרגול אוצר מילים, תבניות ומבעים על ידי משחקים: מה חסר בביתנו הקטן, tic tac toe, חם קר, משחק הכתר, קוביית חיות, משחק החוגה

- מי אני? הבעת המילה בליווי תנועה שמרמזת על המשמעות. לדוגמא: תנועה של אף ארוך – מרמזת על פיל

עמידה על רגל אחת – מרמזת על חסידה.

- הילדים יאזינו למורה מתארת את החיות: לפיל יש צואר קצר, לגירפה יש צואר ארוך. הם יבינו שבניגוד לאנגלית, בשפה העברית שם התואר בא אחרי שם העצם. הם ידרשו לחזור אחרי המורה ובשלב הבא ליצור בעצמם את התבנית עם שם העצם והתואר. בשלב מתקדם יותר, הם יענו תשובות מלאות על שאלות בע"פ שקשורות לדמויות הסיפור (התאמה בין שם עצם לשם תואר, מבנה פשוט של שאלה, יש/אין). לדוגמה: למי יש צוואר ארוך?, למי יש רגליים עבות? מי רוצה רגליים דקות?, כמה רגליים יש לחסידה? ועוד....

- משחק דיג – חכה עם חוט, בקצה החוט מגנט. הילדים יצטרכו לדוג תמונות של החיות שבסיפור, לפני שהחליפו את חלקי גופן, ואחרי. הם יצטרכו לנקוב בשם החיה ולתאר אותה (תבנית).
- השוואות חלקי גוף בין בעה"ח שבסיפור – צוואר ארוך לעומת קצר, רגליים עבות לעומת דקות.
- חידון – המורה מוציאה בובות של החיות שבסיפור ונותנת רמזים על חלקי גוף וצבע. הילדים מזהים את החיה לפי התיאור, וקוראים בשמה. בשלב הבא, הילדים הם אלה שנותנים רמזים לבני כיתתם ומתארים את החיה.

בשלב מתקדם יותר, הילדים יוכלו לשאול שאלות תבניתיות שיעזרו להם בזיהוי החיה: מה צבע החיה?, כמה רגליים יש לחיה?, יש לחיה זנב ארוך?, יש לחיה רגליים דקות? (התאמה שם עצם לשם תואר, יש/אין)

- המורה מניחה על השטיח תמונה של חיה, צבע, מספר וציור של חלקי גוף. הפעם הילדים הם אלו שיתארו את החיה לפי הרמזים שניתנו בכרטיסים: זה פיל, הפיל אפור, לפיל יש/אין 4 רגליים. בהמשך ניתן להוסיף את אוצר המילים של ההפכים (עבות/דקות...)

- סידור תמונות ברצף הנכון
- המורה שואלת והילדים עונים – נכון/לא נכון – "לפיל 4 רגליים", "הפיל רוצה רגליים דקות", הזבוב רוצה צוואר ארוך"
- שאלות בע"פ על דמויות הסיפור לדוגמה: למי יש צוואר ארוך?, למי יש רגליים עבות? מי רוצה רגליים דקות? ועוד...
- מדרש תמונה מהסיפור

קריאה שלישית (Output)

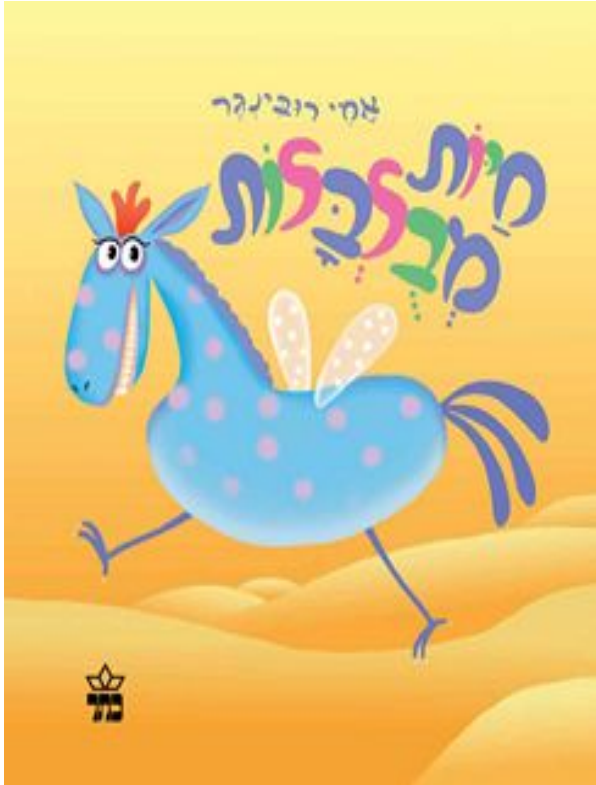
- הילדים פעילים ברוב מהלך הקריאה: המורה מקריאה את הסיפור, ובכל פעם שהיא עוצרת, נעזרים התלמידים באיורים שבספר, באוצר המילים, התבניות והמבעים שלמדו, ומשלימים בקול את שם העצם (החיה), שם התואר, או התבנית החסרים.

פעילות בעקבות קריאה שלישית

- שימוש במילים ותבניות בהקשרים שונים ממה שנלמד בכיתה:
- התלמיד מתבקש לצייר, לספר, ולהציג לכיתה סיפור דומה לזה של מסיבת החיות, תוך שימוש באוצר המילים והתבניות שלמד, כששאר חבריו לכיתה יכולים לשאול אותו שאלות תבניות.
 - התלמידים יציירו דגם של גן חיות, יסיירו בגן חיות, ייצרו מחומרים ממוחזרים או יקבלו תמונה של גן-חיות. הם יצטרכו לתאר את התמונה שקיבלו או שציירו, כל זה תוך שימוש באוצר המילים והתבניות שנלמדו.

- התלמידים יקשיבו לקטע וידאו/שיר/סיפור, כגון: חיות מבולבלות/אמי רובינגר,

מי מה מו חיות (תוכנית טלוויזיה)
ויהיו מסוגלים להבין ולדווח פרטים

הערכה מסכמת

- A: תרגיל שניתן בכיתה
- AP: תמונה, ילד מצייר או משלים או מספר מה בתמונה.

- P: תכנית שלא צפו בעבר
- ספר נוסף ולשאל שאלות
- ילדה שמאמצת כלב וכדו'
- מודעה: אבד כלב

דף לומד (למורה) הצהרות לומד

שם היחידה: _____ תאריך: _____	שם המורה :	שם הילד:
הערות המורה	איכות/ מה אומר	הצהרת הלומד
		אני יכול לומר שמות של 5 חיות.

פעילות (אנטליגנציה אומנותית)

